

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЧЕТВРТ ОДДЕЛ

СЛУЧАЈ ХРИЦО (HRICO) против СЛОВАЧКА

(Жалба бр. 49418/99)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

20 ЈУЛИ 2004

КОНЕЧНА

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

20/10/2004

*Оваа пресуда ќе стане конечна под околностите утврдени во
Член 44 § 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет
на редакциско уредување.*

Во случајот Хрицо против Словачка,

Европскиот суд за човекови права (Четврт оддел), заседавајќи во Совет составен од:

Сер Николас Братза (Nicolas BRATZA), *Претседател*,

г. М. Пелонпа (M. PELLONPÄÄ),

г-ѓа В. Стразницка (V. STRÁŽNICKÁ),

г. Ј. Касадевал (J. CASADEVALL),

г. Р. Марусте (R. MARUSTE),

г. Л. Гарлицки (L. GARLICKI),

г-ѓа Е. Фура – Сандстром) E. FURA-SANDSTRÖM, *судии*,

и г. М. О’Бојл (M. O’BOYLE), *Секретар на одделот*,

Расправајќи на затворена седница на 29 јуни 2004,

Ја донесе следнава пресуда, усвоена на истиот датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот е инициран со жалба (бр. 49418/99) против Словачката Република поднесена до Судот според Член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи („Конвенцијата“) од страна на словачки државјанин, г. Андреј Хрицо („жалителот“), на 7. мај 1999 година.

2. Жалителот беше застапуван од г. А. Фукс (A. Fuchs), адвокат од Кошице. Словачката Влада („Владата“) беше застапувана од нејзиниот Агент, г. П.Вршански (P. Vršanský), кој во таа функција беше наследен од г. П.Кресак (P. Kresák) од 1. април 2003.

3. Жалителот тврдеше дека било повредено неговото право на слобода на изразување.

4. Жалбата му беше доделена на поранешниот Втор оддел на Судот (Правило 52 § 1 од Правилата на судот). Во рамките на тој Оддел, Совет кој би го разгледувал случајот (Член 27 § 1 од Конвенцијата) беше формиран како што е утврдено со Правило 26 § 1.

5. На 1. ноември 2001 година, Судот го измени составот на своите Оддели (Правило 25 § 1). Овој случај му беше доделен на новосоздадениот Четврт оддел (Правило 52 § 1).

6. Со одлука од 16. септември 2003 година, Судот ја прогласи жалбата за прифатлива.

7. Владата, но не и жалителот, поднесе забелешки за мериторноста (Правило 59 § 1). Жалителот одговори на забелешките на Владата. Советот одлучи, по консултација со страните, дека не беше потребно сослушување за мериторноста (Правило 59 § 3 *in fine*).

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

8. Жалителот е роден во 1949 година и живее во Кошице.

9. Во релевантното време, жалителот бил издавач и главен уредник на неделникот *Домино ефект (Domino efekt)*. Во 1994 и 1995 година неделникот објавил три натписи кои се однесувале на граѓанска постапка за клевета во тек пред словачките судови. Постапките биле помеѓу г. Слободник (Slobodník), кој подоцна станал пратеник во Собранието и г. Фелдек (Feldek), поет и публицист кој објавил изјава тврдејќи, меѓу другото, дека г.

Слободник имал фашистичко минато. Релевантните делови од натписи, кои не биле напишани од жалителот, гласат како што следува.

1. Натпис објавен на 1. април 1994 година

„Quo vadis, словачка правдино? (Срамна пресуда донесена од Врховниот суд)

Кога Градскиот суд на Братислава стави крај на првиот круг на судскиот спор помеѓу г. Слободник и г. Фелдек отфрлајќи ја тужбата на поранешниот министер за заштита на правата на неговата личност, можеа да се слушнат гласови кои тврдеа дека исходот од жалбената постапка пред Врховниот суд би бил поинаков. Тие тврдеа дека судиите од [Врховниот суд] биле поинакви. Овие ставови се покажаа вистинити и Словачка се соочува со дополнителен потсмев на меѓународно ниво. Советот на Врховниот суд со кој претседаваше [судијата Ш. – натписот го спомна целото име на судијата] не разочара.

Трагикомична фарса

Словачкиот поет и писател Љубомир Фелдек (кој во меѓувреме се одлучи за чешко државјанство) изјави во 1992 година дека г. Душан Слободник, кој штотуку беше станал министер за култура на Словачката Република, не треба да ја врши функцијата на министер во една демократска држава бидејќи има фашистичко минато...Изјавата беше заснована на факти кои беа општо познати: во текот на Втората светска војна Слободник бил член на Младината Хлинка и учествувал во терористички курс во Секуле организиран под покровителство на таа организација. Неколку учесници во тој

курс (треба да се спомне дека Душан Слободник не бил меѓу нив) потоа биле вклучени во убивање на жителите на селото [а]...

Фелдек, кој никогаш не тврдел дека Слободник бил убиец или криминалец...го изразил ставот на граѓанин на едно слободно општество кој сметал дека лице кое припаѓало на Младината Хлинка и кое било блиско до луѓе кои подоцна убиле припадници на цивилното население, не треба да биде министер во една демократска држава. Ништо повеќе и ништо помалку...

[Наместо да се повлече од позицијата] Слободник поднесе тужба за заштита на правата на неговата личност на тој начин покренувајќи случај кој на некој начин, е трагикомичен... [и во текот на кој г. Слободник] не успеа да покаже дека тој не бил член на Младината Хлинка и дека не учествувал во курсот во Секуле. [Г. Слободник] така не успеа да ги побие фактите врз основа на кои Фелдек тврдеше дека тој имал фашистичко минато. Едноставно се сеќаваме дека со декрет од Претседателот Бенеш од 1945 година беше пропишано дека Младината Хлинка се смета за фашистичка организација.

Чудно размислување

Градскиот суд на Братислава ги зема предвид сите горенаведени факти и...ја отфрли тужбата на Слободник. [Судијата од Градскиот суд] ...на тој начин ја воспостави најдобрата судска пракса за новородената демократија и го предупреди секој политичар дека неговото или нејзиното

минато може и дури мора да е предмет на зголемен интерес од јавноста.

На сослушувањето одржано на 22. март 1994 година судијата Ш. [од Врховниот суд] зазема спротивен пристап со тоа што на Федек му наложи да му плати 200.000 словачки круни [СКК] на Слободник и да му се извини на истиот [во печатот]... Така [судијата Ш.] ги предупреди сите граѓани на Словачката Република дека, доколку дојдат до заклучок дека моралниот профил на еден политичар е некомпатибилен со спроведувањето на јавната функција која му/и е доделена, подобро да молчат.

[Судијата Ш.] исто така ја покажа силата на неговиот дух кога даваше причини за пресудата. 1. Младината Хлинка...беше, во принцип, многу добра организација, која беше злоупотребена од страна на политичарите, 2. Федек не само што му предизвикал штета на Слободник, туку и на целата Словачка, Премиерот, Движењето за Демократска Словачка, Владата и Собранието,... 4. повоените казнени декрети донесени во Чехословачка беа резултат на завера помеѓу Претседателот Бенеш и комунистите.

[Судијата Ш.] ја менува историјата.

...

[Треба да постои потсетување дека] чехословачките законски правила за казна, од кои декретите на Претседателот Бенеш сочинуваат дел, беа усвоени во согласност со принципите на Комисијата на Обединетите Нации за Истрага на воени злосторства формирана во Лондон на 20. октомври 1943 година. Тие беа понатаму

засновани на ... договор за формирање на Меѓународен воен трибунал на 8. август 1945 година и Извештајот за Берлинската конференција одржан во Потсдам...Ваквите казнени правила беа усвоени од практично сите европски држави кои беа окупирани од нацистичка Германија во текот на војната и кои требаа да заземат позиција во однос на соработниците и предавниците.

Зборовите кои ги употреби [судијата Ш.] за да ја оправда неговата пресуда директно го доведуваат во прашање ставот кој, по Втората светска војна, демократските држави во Европа го заземаа кон фашизмот и оние кои му служат.

Треба да се каже, сепак, дека [судијата Ш.] немаше избор. Кога тој сакаше да ја донесе одлуката која ја донесе, немаше на располагање никакво друго расудување – едноставно не постоеше... Кога сакам да кажам А, односно дека минатото на едно лице кое било член на Младината Хлинка и кое учествувало на курсот во Секуле не е фашистичко, обврзан сум да кажам и Б, односно дека не го признавам законот кој ја дефинира Младината Хлинка како фашистичка организација. Според околностите, ќе додадам и дека Младината Хлинка беше добра организација и работите се средени.

Па, quo vadis, словачка правдино? Се вели дека Слободник се радува на меѓународниот суд во Стразбур. Сепак, еден словачки граѓанин, кој има на ум такви „објективни“ одлуки од страна на „независен“ и „непристрасен“ Врховен суд нема многу причини да биде задоволен. Дури и ако тој или таа е успешен (а) во прв степен, шансите за добивање на правда

по можна жалба до Врховниот суд се мали како што беше покажано со случајот Фелдек против Слободник.“

2. Интервју објавено на 12. август 1994 година

На 12. август 1994 година, неделникот *Домино ефект* објави интервју со поранешниот претседател на Уставниот суд кој му беше адвокат на г. Фелдек во постапката за клевета покрената од страна на г. Слободник. Тоа беше насловено „Словачка е управувана од апсолутен правен хаос“ и релевантните делови гласат:

- „Печатот наведе дека [судијата Ш.], кој донесе одлука во случајот Слободник против Фелдек на начинот на кој го стори тоа и во кој вие му бевте адвокат на поетот, е кандидат на Христијанско-социјалната унија на [парламентарните] избори. Што мислите за тоа?

- ... Тоа е ... необично да еден судија, чија задача е да ги гарантира објективноста и непристрасноста во демократското општество, јавно да ги изнесува своите политички ставови. Вклучувањето на нечие име во списокот на кандидати на една политичка партија несомнено претставува таква манифестација на политичките ставови.

- Ајде да говориме за конкретното запишување на [судијата Ш.] на изборната листа на конкретна партија, имено Христијанско-социјалната унија.

- Треба да се види дека партијата има јасна позиција што се однесува до периодот помеѓу 1939 и 1945 година. Благо речено – таа не го осудува тој период. И ова е суштината на проблемот - [судијата Ш.], кој донесе одлука за случајот на

Слободник против Фелдек, што е спор во кој една од главните поенти за кои станува збор е однесувањето на еден од учесниците во текот на периодот на Словачката држава, е кандидат на партијата која не ја осудува Словачката држава или режимот од кој била управувана, туку напротив...

... Оддел 54 од Законот за правосудство и судии јасно пропишува дека една од главните обврски на судиите е дека „судијата треба да се воздржи од какво било дејствие кое може да му наштети на достоинството на судската функција или да ја загрози довербата во независното, непристрасното и правично носење одлуки од страна на судовите...

- Дали мислите дека [судијата Ш.] внатрешно го решил „случајот Фелдек“ долго пред да ја донесе пресудата и дека целата мешаница во судницата беше бесцелна?

- Нема ништо друго што би можел да мислам. Работењето на тој судија нема друго објаснување. Особено, можам да кажам дека, по донесувањето на таа пресуда, јас разбрав дека судиите од Врховниот суд очекувале донесување на таква одлука. Ставовите на [судијата Ш.] во однос на случајот или во однос на постоењето на Словачката држава во текот на Втората светска војна беа познати...

Жалбата против пресудата на Градскиот суд на Братислава, која беше во корист на г. Фелдек, беше пренесена на Врховниот суд на 22. февруари 1994 година... Одлуката за случајот беше донесена на 23. март...ова е со брзината на светлината и тешко може да се најде друг случај кој е разгледуван од Врховниот суд кој е решен со толкава брзина.“

3. Натпис објавен на 16. јуни 1995

„Се гледаме наскоро во Стразбур (Дури ниту смртта нема да ја раздвои двојката Слободник – Фелдек)

Судската постапка во случајот Слободник против Фелдек која траеше три години не беше завршена со одлуката која ја донесе касациониот совет на Врховниот суд. Дури последниот не собра ни храброст да ја поништи целосно правната фарса (*‘paškvil’* [Краток речник на словачкиот јазик (Словачка академија на науки, Братислава, 1989, стр. 282) дава дефиниција за *“paškvil”* ако (i) сатирично и навредливо писмено дело или како (ii) неуспешна имитација на нешто.]) создадена од [судијата Ш.] на 23. март 1994 година. Гореспоменатиот судија ја поништи одлуката која ја донесе Градскиот суд на Братислава и ја прифати целата тужба поднесена од Слободник.

Така од една произлегоа две шеги... [Доколку тужбата на г. Слободник е прифатена од страна на касациониот совет на Врховниот суд], Фелдек ќе го поднесе случајот ... пред Европскиот суд за човекови права во Стразбур.

Така, Словачката правда беше изложена на потсмев. Да ги разјасниме нештата – Словачката Република нема шанси за успех во Стразбур. Постојната судска пракса на [Европскиот суд за човекови права] се состои од доволен број на примери каде судот користел фраза заштитивајќи ја слободата на изразување како таква, со која секој политичар во една демократска држава треба да биде запознаен: „Границите на прифатливата критика се пошироки во однос на еден политичар, а потесни во случај на приватно лице.“ Лесно е и

истовремено јасно, а касациониот совет на Врховниот суд (како [г.] Слободник) не го сфати тоа...

Релевантен е еден поинаков факт: Фелдек треба да се извини за граѓанска „субјективно мислење“ бидејќи ова не е прифатливо за слободниот свет. „Субјективните мислења“ кои јавно се изразуваат не се, согласно воспоставената европска практика и во согласност со Европската конвенција за човекови права, подлежащи на докази...

Доколку признаеме (како што всушност и сторивме) [дека еден новинар кој ги објавува своите субјективни мислења во однос на јавна фигура е обврзан да ја докаже вистинитоста на таквите изјави], би произлегла ситуација која нема ништо со демократијата и со принципите на демократското општество. Граѓаните едноставно ќе се плашат да дадат „субјективни мислења“ бидејќи ќе бидат под закана од санкција. Како резултат, виталната животна енергија на демократијата ќе се исуши – имено отворена дебата за прашања од јавен интерес.

Врховниот суд не ги разбра овие принципи кои ... се едноставно лесни за разбирање и кои се почитувани од демократскиот свет како нешто што е „дадено“. Или, можеби, не сакаше да разбере.

П.С. Јас ќе се осмелам да давам „субјективно мислење“ и покрај позицијата која „субјективните мислења“ ја имаат во оваа земја благодарјќи на оваа судска пракса. Според мене, Врховниот суд на Словачката Република НЕ САКАШЕ да ги почитува европските принципи за заштита на слободата на изразување. Ќе беше доволно доколку судиите го прочитаа

Уставот на Словачката Република. Особено Член 11 каде е напишано црно на бело.“

10. На 20. септември 1995 година судијата Ш. поднел тужба според Член 11 et seq. од Граѓанскиот законик за заштита на личните права против жалителот. Тужителот тврдел дека горенаведените натписи претставувале сериозно мешање во граѓанската и професионалната чест и исто така во неговиот авторитет како судија во Врховниот суд. Тужителот понатаму побарал да му се наложи на жалителот да објави извинување и да му плати 150.000 словачки круни како надоместок за нематеријална штета.

2. Во неговиот одговор жалителот навел дека авторот на горенаведените натписи ја информирал јавноста за судската постапка во случај кој го привлекол вниманието на јавноста. Оспоруваните изјави биле субјективно мислење и натписите содржеле допуштена критика на јавна фигура.

3. На 3. јули 1996 година Окружниот суд Кошице 1 донел пресуда во која на жалителот му наредил да ја објави во неделникот *Домино ефект*, следнава изјава:

„а) ... натписот „Срамна пресуда донесена од Врховниот суд; Quo vadis, словачка правдино“, која го претстави [судијата Ш.], претседателот на советот на Врховниот суд во негативно светло и кој ја исмеа постапката водена од негова страна,

б) ... интервјуто со поранешниот претседател на Уставниот суд објавено на 12. август 1994 година во кое е наведено дека [судијата Ш.] одлучил за исходот на постапката долго пред носењето на пресудата,

в) фразата ... „Дури последниот не собра ни храброст да ја поништи целосно правната фарса создадена од [судијата Ш.] на 23. март 1994 година“ која беше објавена во натписот „Дури ниту смртта нема да ја раздвои двојката Слободник – Фелдек; Се гледаме наскоро во Стразбур“ објавена на 16. јуни 1995 година,

претставуваат сериозно мешање и без какво било оправдување во граѓанската и професионалната чест на [судијата Ш.] за што [жалителот], како уредник на весникот Домино ефект јавно му се извинува на [судијата Ш.]...”

4. На жалителот понатаму му било наложено да му плати на тужителот 50.000 словачки круни како надоместок за нематеријална штета и да му ги плати на судот надоместоците и на тужителот трошоците.

5. Окружниот суд утврдил дека границите на објективна и прифатлива критика се надминати во тоа што горенаведените натписи содржеле такви изрази како „трагикомична фарса“, „срамна пресуда“, „чудно резонирање“ и „правна фарса“. Првиот и третиот натпис можеле да им создадат на читателите впечаток дека врз тужителот пристрасно се влијаело. Окружниот суд понатаму потсетил дека пресудата критикувана во натписите била донесена од апелациониот совет од тројца судии. Сепак, натписите се однесуваат на тужителот како тој да бил единствениот автор на пресудата. Окружниот суд потсетил дека советот на апелациониот суд секогаш одлучува по расправите во присуство на дактилограф. Потребно е мнозинство на гласови, а судијата кој претседава гласа последен. Окружниот суд исто така потсети дека судиите се независни кога решаваат за прашањата пред нив и дека касациониот совет на Врховниот

суд не утврдил процедурални недостатоци во постапката која довела до пресудата критикувана во горенаведените натписи.

6. При донесувањето на одлука за доделување на нематеријално обесштетување на тужителот, Окружниот суд забележал дека горенаведените натписи критикувале, постојано и без оправдување, судија на Врховниот суд при што неговите достоинство и позиција во општеството биле значително погодени.

7. Жалителот и тужителот се жалеле. Жалителот тврдел дека Окружниот суд не успеал точно да го применува законот и дека решил произволно. Жалителот предложил дека изјавите за кои станувало збор биле субјективни мислења засновани на факти експлицитно утврдени во натписите. Според тоа, тој побарал првостепената пресуда, доколку ја прифати тужбата, да биде укината. Тужителот не успеал да предложи никакви причини и последователно не се жалел.

8. На 24. јуни 1997 година Регионалниот суд Кошице ја укинал првостепената пресуда со што ја отфрлил тужбата на судијата Ш. Пресудата на Регионалниот суд навела дека жалителот престанал да биде уредник на *Домино ефект* во февруари 1997 година. Бидејќи тој не бил авторот на натписите за кои станува збор, тој немал повеќе позиција на тужен во случајот. Новиот уредник не би можел да биде суден бидејќи не претставувал општ наследник на правата и обврските кои се однесуваат на неделникот. Барањето на тужителот за објавување на извинување во неделникот според тоа, не можело да се прифати.

9. Регионалниот суд ја испитал и мериторноста на случајот и утврдил дека фразата „Дури последниот не собра ни храброст да ја поништи целосно правната фарса создадена од [судијата

Ш.] на 23. март 1994 година.“ објавена на 16. јуни 1995 година претставувала напад против авторитетот на судовите како таква и дека не била пропорционална со следената цел, имено да се критикуваат причините за пресудата на Врховниот суд претставени усно од судијата Ш. Сепак, во однос на ова не можело да биде доделено задоволување бидејќи жалителот ја загубил позицијата во случајот.

10. На 9. септември 1997 година тужителот поднел жалба во однос на прашањето за примена на материјалното право за проверка на заклучоците донесени од Регионалниот суд.

11. На 29. мај 1998 година касациониот совет на Врховниот суд ја поништил пресудата на Регионалниот суд од 24. јуни 1997 година. Врховниот суд утврдил дека апелациониот суд погрешно одлучил и го упатил истиот да обезбеди понатамошни докази. Што се однесува до мериторноста на случајот особено, касациот суд утврдил дека поради нивниот експресивен карактер изјавите на жалителот биле диспропорционални со следената цел, имено да се критикува судска одлука или јавните активности на судијата Ш. Според гледиштето на Врховниот суд, таквите изјави јасно укажувале дека жалителот имал намера да го навреди судијата Ш., да го понижи и дискредитира. Според тоа, границите на прифатливата критика биле надминати.

12. На 11. март 1999 година, Регионалниот суд Кошице потврдил дел од пресудата на Окружниот суд Кошице 1 од 3. јули 1996 година со која на жалителот му било наложено да му плати 50.000 словачки круни, заедно со законската затезна камата, на тужениот како надоместок за нематеријална штета. Регионалниот суд понатаму го одбил остатокот од тужбата на тужителот.

13. Во пресудата било наведено дека тужителот не успеал да поднесе причини за неговата жалба. Според тоа, Регионалниот суд би можел повторно да ја разгледа првостепената пресуда само доколку против нејзе постоела жалба од страна на жалителот. Регионалниот суд го отфрлил барањето за објавување на извинување во *Домино ефект* бидејќи (i) уредничките права биле префрелни на друго лице и името на неделникот било променето и (ii) тужителот не ја изменил тужбата за да може да се спроведе пресуда во оваа функција. Регионалниот суд забележал дека тужителот не утврдил точно кои делови од натписот објавен на 1. април 1994 година претставувале мешање во неговите лични права. Според тоа, релевантниот дел од тужбата бил исто така отфрлен.

14. Што се однесува до мериторноста на останатиот дел од случајот, Регионалниот суд потсетил, повикувајќи се на Член 10 од Конвенцијата и релевантните одредби на Уставот, дека судиите уживаат посебна заштита во однос на критиката на начинот на кој ја извршуваат нивната функција. Ова е наложено од барањето за непристрасност на судиите. Истата би можела да биде доведена во опасност доколку општеството толерира неоправдана критика на судија за одлука која тој/таа ја донел(а).

24. Во пресудата понатаму е наведено дека ситуацијата е поинаква во случаите каде судијата ја објавува својата намера да се вклучи во политика, и кога одлуката за одреден случај која се носи од судијата е поврзана со политичките ставови кои тој/таа ги претставува. Со неповлекувањето од случајот во вакви околности судијата за кој станува збор свесно се изложува на опасност од критика од страна на јавноста, без разлика на тоа што одлуката за која станува збор била законска. Според тоа, Регионалниот суд утврдил дека, кога еден судија ќе реши да се

вклучи во политика, тој или таа станува лице од јавен интерес и како такво, тој или таа не ужива повеќе специјална заштита во однос на границите на прифатлива критика.

15. Регионалниот суд потсетил дека бил обврзан од ставовите изразени во пресудата донесена од касациониот совет на Врховниот суд на 29. мај 1998 година. Според тоа, тој заклучил дека оспорените изјави во натписите објавени на 12. август 1994 година и на 16. јуни 1995 година претставувале мешање во личните права на тужителот, при што неговото достоинство и ценењето на неговата личност во општеството се значително намалени. Експресивниот карактер на употребените термини бил диспропорционален со следената цел, имено критиката на судската одлука или вклученоста на тужителот во јавниот живот. Овие термини јасно покажале дека целата на изјавите била да го навредат, понижат или дискредитираат критикуваното лице. Следствено, тужителот имал право на надомест за нематеријална штета која ја претрпел.

16. На 19. април 1999 година судијата Ш. поднел жалба во однос на прашањето на примена на материјалното право. Таа била одбиена од страна на Врховниот суд на 28. септември 2000 година.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

17. Правото за заштита на достоинството, честа, репутацијата и доброто име е гарантирано со Член 11 et seq. од Граѓанскиот законик.

18. Според Член 11, кое било физичко лице има право на заштита на неговата или нејзината личност, особено на неговиот

или нејзиниот живот и здравје, граѓанско и човечко достоинство, приватност, име и лични карактеристики.

19. Согласно Член 13 (1), секое физичко лице има право да побара запирање на неоправдано нарушување на неговите или нејзините лични права и отстранување на последиците од таквото нарушување, и добивање на соодветно задоволување.

20. Член 13 (2) пропишува дека во случаите каде задоволувањето добиено според Член 13 (1) не е доволно, особено затоа што достоинството на лицето и неговата позиција во општеството се значително намалени, оштетеното лице има право на надоместок за нематеријална штета.

ПРАВОТО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 10 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

21. Жалителот се пожалил на повреда на неговото право на слобода на изразување. Тој се потпрел на Член 10 од Конвенцијата кој пропишува:

„1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член(чл.10) не ги спречува државите, на претпријатијата за радиодифузија, телевизија или кино да им наметнуваат режим на дозволи за работа.

2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени

со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.“

A. Аргументи на страните

1. Владата

22. Владата тврдеше дека мешањето за кои постои жалба било во согласност со одредбите на Член 11 et seq. од Граѓанскиот законик и дека следело легитимна цел одржување на авторитетот и непристрасноста на судството и исто така заштита на репутацијата и правата на судиите за кои станува збор.

23. Мешањето кореспондирало со итна општествена потреба, имено заштита на судството од неоправдани изјави и од претерани субјективни мислења способни за поткопување на авторитетот. Повикувајќи се на причините утврдени во одлуките на домашните судови, Владата тврдеше дека главната цел на изјавите за кои станува збор е напад и навреда на претставникот на правосудството. Тие изјави не придонеле за општа дебата за прашање од јавен интерес.

24. Особено, во првиот и третиот натпис објавени на 1. април 1994 година и 16. јуни 1995 година соодветно, немало

индикација дека авторот го критикувал судијата Ш. и за неговото запишување на изборниот список на една политичка партија. Таквото запишување не имплицира дека судијата станал јавно познат политичар во однос на кој границите за прифатлива критика се пошироки.

25. Натписите за кои станува збор ги содржеле и изјавите на факти кои немале фактичка основа и субјективните мислења произлезени од нив кои биле претерани. Бидејќи во времето на нивното објавување не е донесена конечна одлука за случајот на кој се однесуваат натписите, изјавите можеле да претставуваат мешање во непреченото и непристрасното спроведување на правдата.

26. Натписите не биле балансирани бидејќи авторот не му дал можност на критикуваниот судија да заземе став за наводите кои се однесувале на неговата личност. Имајќи го предвид влијанието на натписите врз професионалната репутација на судијата Ш. но и врз судството во целина, жалителот ги надминал границите на прифатлива критика со тоа што дозволил да бидат објавени.

27. Износот кој му бил наложено на жалителот да го плати како надоместок не бил превисок и бил понизок од износот кој засегнатиот судија привично го барал. Владата заклучи дека мешањето за кое постоело жалба не било диспропорционално со легитимната цел која била следена и смета дека не постоела повреда на Член 10.

2. Жалителот

28. Жалителот тврдеше дека мешањето во неговото право на слобода на изразување не може да се смета за „неопходно во едно демократско општество“ во рамките на значењето на Член

10 § 2 од Конвенцијата. Особено, изјавите за кои станува збор се субјективни мислења кои биле засновани на факти. Во релевантното време засегнатиот судија бил вклучен во избирачкиот список на една политичка партија. Како таков, тој бил и лице од јавен интерес и требал да прифати поширок опфат на критика во однос на неговите дејствија.

29. Целта на натписите за кои станува збор била критикување на фактот дека судијата Ш. донел одлука за материја поврзана со минатото на Словачка за кое политичката партија која го вклучила во својот список на парламентарните избори имала специфични ставови. Жалителот тврдеше дека, во релевантното време, личноста на засегнатиот судија ѝ била добро позната на јавноста. Тој негираше дека целта на натписот била навреда или понижување на судијата.

Б. Оценката на Судот

40. Судот ги повторува следниве основни принципи во оваа област:

(а) Мешањето во слободата на изразување на едно лице повлекува со себе повреда на Член 10 од Конвенцијата ако не спаѓа во рамките на еден од исклучоците утврдени во став 2 од овој Член. Судот, според тоа, од своја страна треба да испита дали таквото мешање било „пропишано со закон“, дали имало за цел или цели која е или се легитимна/и според Член 10 § 2 и дали било „неопходно во едно демократско општество“ за гореспоменатата цел или цели (види *Сандеј Тајмс против Обединетото Кралство (бр.1)*, пресуда од 26. април 1979, Серија А бр. 30, § 45).

(б) Придавката „неопходно“ во рамките на значењето на Член 10 § 2, имплицира постоење на „итна општествена потреба“. Договорните држави имаат одреден простор за слободна проценка при оценката на тоа дали постои таква потреба, но таа оди заедно со европската супервизија, опфаќајќи ги како законодавството, така и одлуките кои го применуваат, дури и оние кои се донесени од независен суд. Според тоа, Судот има овластување да ја донесе конечната пресуда за тоа дали „ограничувањето“ е усогласиво со слободата на изразување заштитена со Член 10 (види *Јановски (Janowski) против Полска* [GC], бр. 25716/94, § 30, ЕСЧП 1999-I).

(в) При остварувањето на неговата супервизорска судска надлежност, Судот мора да гледа на мешањето имајќи го предвид случајот во целина, вклучувајќи ја и содржината на забелешките изречени против жалителот и контекстот во кои ги дал. Особено, мора да утврди дали мешањето за кое станува збор е „пропорционално со легитимните цели кои се следат“ и дали причините наведени од страна на националните надлежни органи за да го оправдаат се „релевантни и доволни“ (види ја пресудата *Барфод (Barfod) против Данска* од 22. февруари 1989, Серија А бр. 149, § 28). При тоа, Судот треба да биде задоволен дека националните надлежни органи примениле стандарди кои биле во согласност со принципите опфатени во Член 10, и покрај тоа, дека се потпреле на прифатлива проценка на релевантните факти (види ја пресудата *Јерсилд (Jersild) против Данска* од 23 септември 1994, Серија А бр. 298, стр. 23, § 31).

(г) Вистината на мислењето, по дефиниција, не подложи на доказ. Сепак, може да биде неумерена, особено во отсуство на фактичка основа (види ја пресудата *Де Хаес и Гијселс (De Haes*

and Gijssels) против Белгија од 24. февруари 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки* 1997-I, § 47).

(д) Печатот игра основа улога во едно демократско општество. Иако не смее да пречекори одредени граници, однесувајќи се особено на заштитата на репутацијата и правата на другите и потребата од спречување на обелоденување на доверливи информации, сепак, неговата должност е да соопштува – на начин во согласност со обврските и одговорностите – информации и идеи за сите прашања од јавен интерес, вклучувајќи ги и оние поврзани со правдата. Не само што има задача да соопштува такви информации и идеи: јавноста има и право да ги добива. Член 10 ја заштитува не само суштината на изразените идеи и информации, но и формата во која се пренесуваат. Новинарската слобода исто така опфаќа и можно прибегнување до степен на претерување, или дури провокација (види *Перна против Италија* [GC], бр. 48898/99, § 39, 6. мај 2003, со понатамошни референци).

(ѓ) Прашањата од јавен интерес за кои печатот има право да соопштува информации и идеи, на начин во согласност со задачите и обврските, вклучуваат прашања кои се однесуваат на функционирањето на судството. Сепак, работата на судовите, кои се гаранти на правдата и кои имаат фундаментална улога во Државата управувана од владеењето на правото, треба да ужива јавна доверба. Според тоа, треба да биде заштитена од неосновани напади, особено во поглед на фактот дека судиите се предмет на обврска за дискреција што ги спречува да одговорат (види ја пресудата Прагер и Обершлих (Prager and Oberschlick) против Австрија од 26. април 1995, Серија А бр. 313, § 34).

(е) Постои мал простор според Член 10 § 2 од Конвенцијата за ограничувања за политичкиот говор или за дебатата за прашања од јавен интерес (види *Сурек (Sürek) против Турција* (бр. 1) [GC], бр. 26682/95, § 61, ЕСЧП 1999-IV). Исто така, ограничувањата на прифатлива критика се пошироки кога станува збор за јавна фигура, како политичар, отколку кога станува збор за приватно лице. За разлика од приватното лице, јавната фигура неизбежно и свесно се поставува отворена кон детално испитување на нејзините зборови и дела од страна на новинарите и широката јавност и мора последователно да покаже поголем степен на толеранција (види ја пресудата *Лингенс (Lingens) против Австрија* од 8 јули, 1986, Серија А бр. 103, стр. 26, § 42, или пресудата *Инкал (Incal) против Турција* од 9 јуни 1998, *Извештаи* 1998-IV, стр. 1567, § 54).

2. Примена на гореспоменатите принципи на актуелниот случај

30. Судот утврди, и тоа не беше оспорувано помеѓу страните, дека мешањето за кое постоеше жалба е пропишано со закон, имено Член 11 *et seq.* од Граѓанскиот законик, и дека тоа следело легитимна цел за одржување на авторитетот на правосудството и заштита на репутацијата и правата на судијата за кој станува збор. Така што, единствената точка ставена под знак прашање е дали во едно демократско општество било неопходно мешање.

31. Конечната судска одлука за која постоела жалба од страна на жалителот за своја основа ги имала натписите објавени на 12. август 1994 и на 16. јуни 1995 соодветно, но не и првиот натпис кој бил објавен на 1. април 1994 година.

32. Во интервју објавено на 12. август 1994 година, еден адвокат изразил мислење дека судијата Ш. одлучил за случајот за кој станува збор долго време пред донесувањето на пресудата за него. Беше извршено повикување на фактот дека судијата бил вклучен во изборниот список на политичка партија, која, според мислењето на адвокатот, имала специфични ставови во однос на периодот на кој се однесува предметот на поврзаниот случај. Во натписот објавен на 16. јуни 1995 година, наведено е дека второстепената пресуда „донесена од страна на судијата Ш.“ на 23. март 1994 претставувала „правна фарса“ и го критикува фактот дека касационот суд не ја поништил целосно. Главниот дел од тој натпис содржи анализа на перспективите на случајот пред Европскиот суд за човекови права пред кој се очекувало дека ќе го поднесе несупешното тужено лице.

33. Во нивните пресуди од 29. мај 1998 година и 11. март 1999 година соодветно, касациониот совет на Врховниот суд и Регионалниот суд на Кошице утврдија дека оспорените изјави претставувале мешање во личните права на тужителот, при што неговото достоинство и почит кон неговата личност во општеството биле значително намалени. Карактерот на употребените термини бил диспропорционален. Овие термини јасно покажале дека целта на изјавите била да го навредат, понижат или да го дискредитираат критикуваното лице. Во конечната одлука за случајот, Регионалниот суд според тоа, заклучил дека тужителот имал право на надоместок за нематеријална штета која ја претрпел.

34. Во основата како на интервјуто, така и на оспоруваниот натпис е неоспорниот факт дека судијата Ш. бил кандидат на изборите на списокот на Христијанската-социјална унија, партија

која имала јасен и широкопознат став за позицијата заземена од страна на словачките власти во текот на периодот помеѓу 1939 и 1945 година. Ставот кој бил изразен или имплицитен како во интервјуто, така и во членот бил дека еден судија кој јавно ја обзнанил својата намера да се вклучи во политика и да ја поддржи партијата за која станува збор требал да се повлече од постапката за клевета која директно се однесувала на наводните активности и фашистичкото минато на тужителот, поранешен владини министер во текот на Втората светска војна. Ова е јасно изразено во пресудата од 11. март 1999 година на Регионалниот суд Кошице во која е забележано дека, со тоа што судијата не се повлекол од случајот во кој одлуката во случајот била поврзана со политичките ставови на судијата за кој станува збор, тој свесно се изложил себе си на опасноста од критика од јавноста. На ваквото мислење според ставот на Судот, треба да се гледа како на субјективно мислење за прашање од јавен интерес за кое не може да се каже дека е без каква било фактичка основа.

35. Според општо признание, термините употребени во оспоремиот натпис – особено описот на пресудата од која судијата Ш. е страна како „правна фарса“ – се силни. Понатаму, натписот укажува на тоа дека судијата Ш. бил одговорен за пресудата, додека таа била усвоена од панел од три судии. Сепак, како што е прпознаено од страна на Регионалниот суд, границите на прифатливата критика се пошироки во однос на судија кој влегува во политичкиот живот. Исто така, Судот потсетува на неговата постојана судска пракса во функција не само дека заштитата на Член 10 се проширува на мислењата кои може да шокираат или навредат, туку дека новинарската слобода опфаќа и можно прибегнување до степен на претерување. Во овој контекст треба да се забележи дека

судијата Ш. претседавал со судскиот совет на Апелационот суд и дека тој бил одговорен за носење на пресудата. Покрај ова, Судот забележува дека ова било единственото јасно повикување на судијата Ш. во натписот за кој станува збор, кој не содржел никакво понатамошно изразување од слична природа.

36. Имајќи ги предвид релевантните текстови како целина, Судот утврдува дека не може да се каже дека целта на изјавите за кои станува збор била да го навредат, понижат или дискредитираат критикуваното лице.

37. Судот исто така забележува дека судската постапка во која бил вклучен критикуваниот судија и која била коментирана во натписите кои се разгледуваат се однесувала на прашање од општо значење за кое постоела политичка дебата (види *Фелдек против Словачка*, бр. 29032/95, § 81 ЕСЧП VIII).

38. Во вакви околности, стандардите кои се применувале од страна на словачките судови не биле компатибилни со принципите опфатени во Член 10 и причините кои тие ги навеле за да го оправдаат мешањето не може да се сметаат за „доволни“. Релативно нискиот износ кој на жалителот му бил наложен да му го плати на тужителот не може да влијае на позицијата.

39. Според тоа, постоела повреда на Член 10 од Конвенцијата.

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

40. Според Член 41 од Конвенцијата:

„ Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот и дава на оштетената страна, доколку е потребно, правично задоволување.“

41. Жалителот побарал надоместок за штетата и за трошоците и расходите кои ги направил.

A. Оштета

42. Жалителот побара 50.000 [*Забелешка:* Противвредност од околу 1.250 евра.] словачки круни (СКК) како надомест за материјална штета. Таа сума кореспондира со износот кој му било наложено да му го плати на тужителот во постапка за клевета која претставува предмет на неговата жалба. Жалителот понатаму побара 1.000.000 словачки круни како надомест за нематеријална штета. Тој тврдел дека исходот на постапката влијаел врз неговото добро име, семејниот живот и професионалната репутација.

43. Владата тврдеше дека жалителот не претрпел штета бидејќи не постоела повреда на Член 10. Во секој случај, износот баран за нематеријална штета бил преголем и не бил поддржан со никаков доказ.

44. Судот забележува дека жалителот претрпел материјална штета со тоа што му било наложено да му плати на тужителот

50.000 словачки круни. Според тоа, на жалителот му доделува 1.250 евра, односно противвредност на таа сума.

45. Што се однесува до барањето на жалителот за нематеријална штета, Судот смета дека жалителот претрпел штета како резултат на утврдената повреда на Член 10. Имајќи ги предвид релевантните околности, на жалителот му доделува 1.000 евра под оваа глава.

Б. Трошоци и расходи

46. Жалителот побарал 31.184 словачки круни [*Забелешка:* Противвредност од околу 780 евра.] за трошоците и расходите. Сумата се состои од 21.650 словачки круни кои жалителот ги потрошил во домашната постапка и 9.534 словачки круни во однос на постапката пред судот.

47. Владата тврдеше дека жалителот не покажал постоење на каузална врска помеѓу бараната сума и наводната повреда на Член 10 од Конвенцијата.

48. Судот смета дека бараните износи се разумни и му доделува на жалителот 780 евра под оваа глава.

В. Затезна камата

60. Судот смета дека е соодветно затезната камата да се заснова на маргиналната стапка за позајмување на Европската централна банка, на која треба да се додадат три процентни поени.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Пресудува* дека постоела повреда на Член 10 од Конвенцијата;

2. *Пресудува*

(а) дека тужената Држава треба да му ги плати на жалителот, во рок од три месеци од датумот на кој пресудата станува конечна според Член 44 § 2 од Конвенцијата, следните износи, кои треба да бидат конвертирани во словачки круни по стапка применлива на датумот на порамнување, плус кој било наплатлив данок:

(i) 1.250 евра (една илјада двесте и педесет евра) за материјална штета;

(ii) 1.000 евра (една илјада евра) за нематеријална штета;

(iii) 780 евра (седумстотини и осумдесет евра) за трошоци и расходи;

(б) дека од истекот на гореспоменатите три месеци до исплатат ќе биде платлива едноставна каматна стапка на горенаведените износи по стапка еднаква на маргиналната стапка за позјамување на Европската централна банка во текот на периодот во кој не е извршена исплатата плус три процентни поени;

3. *Го одбива* остатокот од жалбата на жалителот за правично задоволување.

Составено на англиски и известено на писмено на 20. јули 2004, согласно Правилото 77 §§ 2 и 3 од Правилата на судот.

Мајкл О'Бојл (Michael O'Boyle)

Секретар

Николас Братза (Nicolas Bratza)

Претседател